

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ, СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ТА СОЦІОЛОГІЇ**

**ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З
МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти бакалавр

Виконала: студентка 4курсу
Спеціальності 231 Соціальна робота
Освітньо-професійної програми «Соціальна робота»
Марія ВОРОНЧУК

Керівник: Ольга ФЕДОРОВА, доцентка
Рецензент: Світлана БАБАТІНА, доцентка

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.Теоретичні основи вивчення дітей із інтелектуальною недостатністю.....	7
1.1. Характеристика розумової відсталості.....	7
1.2.Напрямки діяльності соціального педагога в спеціальній загальноосвітній школі.....	12
РОЗДІЛ 2. Соціально-педагогічний супровід дітей у спеціальній загальноосвітній школі.....	15
2.1.Специфіка роботи соціального педагога в умовах спеціального загальноосвітнього закладу	18
2.2. Програма профілактики відхилень поведінки « Пізнай себе і інших».....	23
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30
ДОДАТКИ.....	33
Додаток А. Кодекс академічної доброчесності.....	33

Вступ

Актуальність дослідження. Кардинальні перетворення всіх сфер суспільного життя, породжена ними соціальна напруженість, економічна нестабільність, ідеологічна невизначеність призвели до дезадаптації, дезорієнтації і асоціальності підростаючого покоління, широкомасштабного соціального сирітства та дитячої безпритульності. На цьому тлі зростає кількість школярів з усякого роду відхиленнями у розвитку. Усього, за даними департаменту освіти Херсонської області, в загальноосвітніх установах різного типу навчаються понад 800 дітей з порушеннями інтелекту, тобто з розумовою відсталістю. Розумова відсталість - це порушення пізнавальної діяльності, що виникає як наслідок органічного ураження кори головного мозку. Безліч різних форм патології об'єднані в цьому понятті, що характеризуються недорозвиненням, відставанням розвитку вищих психічних функцій і пізнавальної сфери. Вивчення специфіки розумової відсталості інтенсивно відбувалося в 50 -70-і рр. ХХ ст. Засновниками олігофренопедагогіки були такі клініцисти, як Д.Н.Ісаєв, В.В.Ковалёв, М. С. Певзнер, Г.Е.Сухарева. У дослідженнях сучасних провідних дефектологів висвітлюються питання щодо спеціально створених умов навчання і виховання дітей з розумовою недостатністю. Спеціальні умови для отримання освіти – умови навчання, у тому числі спеціальні програми та методи освіти, індивідуальні технічні навчальні засоби, підручники, навчальні посібники, а також педагогічні, медичні, соціальні та інші послуги, без яких засвоєння загальноосвітніх та професійних навчальних програм особами з особливостями психофізичного розвитку неможливе або значно утруднене. Питання навчання і виховання розумово відсталих дітей вирішується в спеціальних навчальних закладах (школа, школа - інтернат, спеціальний навчально - виховний комплекс, об'єднання, навчально-реабілітаційний центр). У сучасній спеціальній педагогічній науці питання соціально-педагогічної підтримки дітей з розумовою відсталістю знайшли своє

відображення в роботах Л.І.Аксенова, Х.С.Замського, Ю.В.Зам'ятіної, П. І.Ковалевського. Питанню соціальної адаптації та вихованню дітей з глибокими ураженнями центральної нервової системи велика увага приділяється в роботах М.І.Кузьмицької, А.Р.Маллер. У дослідженнях сучасних провідних дефектологів таких як М.В. Шакуров висвітлюються питання технології і методики роботи з організації дозвілля, благодійності. Стратегію і тактику перехідного періоду в розвитку вітчизняної спеціальної освітньої та державної системи допомоги дітям з особливими проблемами пропонує в своїх роботах Н.І.Малофеев. Науковець зазначає, що вивчення відхилень у поведінці розумово відсталих молодших школярів є актуальним і важливим саме на перших етапах навчання у школі, оскільки конфлікти, які спостерігаються у взаєминах між учнями з розумовою недостатністю, можуть стати серйозною загрозою особистісному розвитку. В сучасній соціально-педагогічній теорії недостатньо досліджена проблема інтеграції дітей з особливими проблемами в загальноосвітній простір, недостатньо розробляються і впроваджуються програми соціально-педагогічної підтримки дітей з розумовою відсталістю, метою яких є зміцнення здоров'я дітей, стимулювання їх розвитку, корекція наявних відхилень, набуття соціальних і професійних навичок, виховання моральних якостей. Тому, в період реформування спеціальної освіти, соціально-педагогічна робота в молодшій школі з дітьми з інтелектуальною недостатністю, надзвичайно актуалізується.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Освітньо-кваліфікаційну роботу виконано відповідно до наукової теми кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології «Сучасні технології формування професійної активності в умовах трансформації сучасного українського суспільства» (державний реєстраційний № 0117U006790). Тему роботи обговорено та затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології (протокол

від 20.10.2020 р. № 3) та Наказом від 06.04.2021 №430 – Д «Про затвердження тематики кваліфікаційних робіт (проектів) здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання у 2020-2021 навчальному році». Актуальність зазначеної проблеми зумовила вибір теми кваліфікаційної роботи: **«Особливості соціально-педагогічної роботи з молодшими школярами в умовах спеціальної загальноосвітньої школи»**

Мета дослідження: розробити програму з профілактики відхилень поведінки молодших школярів в умовах спеціальної загальноосвітньої школи.

Об'єкт дослідження – система соціально-педагогічної роботи в спеціальному загальноосвітньому закладі

Предмет дослідження – специфіка роботи соціального педагога з профілактики відхилень у поведінці молодших школярів в умовах спеціальної загальноосвітньої школи.

Завдання дослідження:

1. Розкрити психолого-педагогічні особливості дітей із розумовою неповносправністю;
2. З'ясувати напрямки діяльності соціального педагога в спеціальній загальноосвітній школі;
3. Розкрити специфіку роботи соціального педагога з профілактики відхилень поведінки молодших школярів в умовах спеціального загальноосвітнього закладу;
4. Розробити програму з профілактики відхилень поведінки «Пізнай себе і інших»

Відповідно до предмета, мети і завдань використовувався комплекс **методів** дослідження, зокрема: **теоретичні** - аналіз та узагальнення соціально-педагогічної та спеціальної літератури з метою з'ясування змісту основних понять дослідження, з'ясування сутності організації корекційної роботи з розумово відсталими школярами; порівняльно-історичний та

хронологічний методи, які дали можливість в історичній ретроспективі дослідити соціально-економічні, соціокультурні фактори і явища, що призводять до психічних розладів; **емпіричні**: спостереження за соціально-виховним процесом у школі, сім'ї; опитування: бесіда, анкетування, інтерв'ю батьків.

Практична значущість одержаних результатів полягає у розробці програми з профілактики відхилень поведінки « Пізнай себе і інших» і може використовуватись під час роботи соціального педагога з дітьми із розумовою недостатністю

Апробація результатів роботи. Матеріали дослідження обговорювались на засіданні кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та соціології (протокол від 01.03.2021р. №8).

Структура роботи: обумовлена її змістом та складається зі вступу, двох розділів, чотирьох підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Основний текст дослідження викладено на 28 сторінках.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи вивчення дітей із інтелектуальною недостатністю

1.1 Характеристика розумової відсталості

Важливо підкреслити, що в сучасній практиці термін «розумова відсталість» стосовно до дітей використовується переважно в медицині, а в педагогіці прийнято використовувати відповідний термін «інтелектуальна недостатність». Порушення інтелекту (розумова відсталість) - це стійке, незворотнє порушення пізнавальної діяльності, викликане органічним ураженням головного мозку. Саме ці ознаки: стійкість, незворотність порушення, його органічне походження повинні в першу чергу враховуватися під час діагностики дітей. Встановлюючи діагноз «розумова відсталість» враховується провідний симптом – дифузне ураження кори головного мозку, що призводить до різноманітності порушень в розвитку психічних, особливо вищих пізнавальних, процесів (сприйняття, пам'яті, словесно-логічного мислення, мовлення та ін.) і їх емоційній сфері (підвищена збудливість або, навпаки, інертність, млявість). У розумово відсталих дітей спостерігаються порушення фізичного розвитку (дисплазії, деформація форми черепа і розмірів кінцівок, порушення загальної, дрібної моторики). Педагогічним критерієм для діагностики дітей з розумовою відсталістю є їх низька здатність до навчання.

Причини порушення інтелекту:

Негативні фактори впливають на дозрівання мозку дитини:

1. Спадкові фактори, в тому числі неповноцінність генеративних клітин батьків (розумова відсталість батьків, порушення хромосомного набору, алкоголізм, наркоманія);
2. Патологія внутрішньоутробного розвитку (різні інфекційні, гормональні захворювання матері в період вагітності, інтоксикації, травми);

3. Патологічні чинники, які діють під час пологів і в ранньому віці дитини:

- родова травма і асфіксія;
- нейроінфекції і різні соматичні захворювання дитини. Особливо перших місяців життя, що супроводжуються зневодненням і дистрофією, що найбільш патогенно для мозку дитини;
- травми мозку».

Класифікація інтелектуальних порушень

На теперішній час в практичній роботі психіатри використовують міжнародну класифікацію (МКБ-10) за ступенем глибини інтелектуального дефекту.

Розумова відсталість підрозділяється на форми:

- легку (IQ в межах 50-69),
- помірну (IQ в межах 35-49),
- важку (IQ в межах 20-34),
- глибоку (IQ нижче 20).

«Найбільш поширеною класифікацією дітей із загальним психічним недорозвиненням (олігофренів) є класифікація, запропонована М. С. Певзнер, відповідно до якої виділяють п'ять форм. При неускладненій формі олігофренії дитина характеризується врівноваженістю основних нервових процесів. Відхилення в пізнавальній діяльності не супроводжуються у неї грубими порушеннями аналізаторів. Емоційно-вольова сфера збережена. Дитина здатна до цілеспрямованої діяльності, проте лише в тих випадках, коли завдання дитині зрозуміло і доступно. У звичній ситуації поведінка не має різких відхилень» [2].

При олігофренії, що характеризується нестійкістю емоційно-вольової сфери за типом збудливості або загальмованості, такій дитині притаманні порушення, що проявляються в змінах поведінки і зниженні працездатності.

У олігофренів з порушенням функції аналізаторів дифузне ураження кори поєднується з більш глибокими ураженнями тій чи іншій мозковій системи. Ці діти додатково мають локальні дефекти мови, слуху, зору, опорно-рухового апарату [2].

При олігофренії з психоподібними формами поведінки у дитини відзначається різке порушення емоційно-вольової сфери. На першому плані виявляється недорозвинення особистісних компонентів, зниження критичності щодо себе та оточуючих людей, розгальмування потягів. Дитина схильна до невиправданих афектів [4].

При олігофренії з вираженою лобовою недостатністю порушення пізнавальної діяльності поєднуються зі змінами особистості по лобовому типу з різкими порушеннями моторики. Ці діти мляві, безініціативні і безпорадні. Їх мовлення беззмістовне, має наслідувальний характер. Діти не здатні до психічного напруження, цілеспрямованості, активності, слабо володіють ситуаціями [4].

Діти-олігофрени характеризуються стійкими порушеннями всієї психічної діяльності, що проявляються в зниженні активності пізнавальних процесів, особливо - словесно-логічного мислення. Причому має місце не тільки відставання від норм, а й глибока своєрідність особистісних проявів і всієї пізнавальної сфери. Таким чином, розумово відсталі діти ні в якій мірі не можуть бути прирівняні до дітей з нормальним розвитком. [2].

Розумова відсталість диференціюється з іншими розладами в дитячому віці, які можуть зовні ускладнювати оцінку інтелекту, наприклад синдром Ретта, симбіотичний психоз. Дефект при шизофренії, що розвивається в дитячому віці, також може бути схожий на олігофренію, дефект, що пов'язаний з психічною депривацією в дитинстві, з приналежністю батьків дитини до тоталітарної секти, дефектами зору і слуху батьків, перебуванням їх в хронічному психозі [1].

Особливості прояву інтелектуальних порушень.

При порушеннях інтелекту провідними несприятливими факторами є

слабка пізнавальна діяльність і уповільнена здатність до навчання дитини, тобто погане сприйняття нового матеріалу. Ці первинні порушення впливають на розвиток дітей з перших днів життя. У багатьох з них терміни розвитку затримуються не тільки протягом усього першого, а й другого року життя. Спостерігається відсутність або пізній інтерес до навколишнього і на зовнішні подразники, переважання млявості і сонливості, що не виключає крикливості, занепокоєння і т.п.

У розумово відсталих дітей не виникає з часом:

- емоційне спілкування з дорослими, "комплекс пожвавлення" відсутній або неповноцінний;
- інтерес до іграшок;
- нова форма спілкування - жестове спілкування, що виникає на основі спільних дій з дорослими;
- вміння розрізняти своїх і чужих людей.

У дітей з розумовою відсталістю на першому році життя не розвиваються дії з предметами, відсутній рефлекс хапання, що серйозно позначається на розвитку сприйняття і зорово-рухової координації, що в свою чергу негативно позначається на подальший розвиток всіх психічних процесів.

На початку дошкільного періоду (на 2-3 роки) відбуваються деякі зрушення в оволодінні маніпуляцій з предметами. Наприклад, малюк бере іграшку, тягне її в рот, але не розглядає, практичних дій з нею не виконує.

Далі (на 3-4 році) інтелектуальна недостатність продовжує проявлятися в особливостях поведінки та в ігровій діяльності. Діти повільно оволодівають навичками самообслуговування, не виявляють жвавості, допитливості, які властиві здоровій дитині. Інтерес до навколишніх предметів і явищ залишається дуже низьким, короткочасним. Ігри характеризуються простим маніпулюванням, нерозумінням елементарних правил гри, слабкістю контактів з дітьми, малою рухливістю.

У старшому дошкільному віці відсутнє бажання займатися інтелектуальними іграми, підвищений інтерес до рухливих. Діти несамотійні, безініціативність, більше наслідують, копіюють.

У шкільному віці на перший план все більше виступають інтелектуальні відхилення таких дітей, що проявляються в різних сферах діяльності і поведінці, головним чином - у навчальній діяльності. При інтелектуальній недостатності виявляється порушеною вже перший щабель пізнання - сприйняття. Темп сприйняття уповільнений, об'єм вузький. Вони насилу виділяють головне або загальне на зображенні, в тексті, вихоплюючи лише окремі частини і не розуміють внутрішнього зв'язку між частинами, персонажами. Часто плутають графічно подібні букви, цифри, предмети, схожі за звучанням слова, не можуть писати під диктовку. Також характерні труднощі сприйняття простору і часу, що заважає цим дітям орієнтуватися в навколишньому. Часто навіть у 8-9 років вони не розрізняють праворуч-ліворуч, не можуть знайти свій клас, помиляються у визначенні часу на годиннику, днів тижня, не знають місяців року.

Усі розумові операції (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстракція) недостатньо сформовані. Відмінною рисою мислення є некритичність, неможливість самотійно оцінити свою роботу. Вони, як правило, не розуміють своїх невдач і задоволені собою.

Слабкість пам'яті проявляється в труднощах отримання і збереження Інформації, особливо словесного матеріалу. І це є головною відмінністю їх від дітей з нормальним інтелектом. Через нерозуміння логіки подій відтворення носить безсистемний характер. У дітей з порушенням інтелекту, як правило, страждають усі сторони мови.

Увага нестійка, переключення її уповільнене.

Емоційно-вольова сфера відзначається нестійкістю, неадекватністю емоцій. Під час виконання завдань вони шукають легкий шлях, який не потребує вольових зусиль.

Однак, тенденції розвитку дитини з порушенням інтелекту ті ж, що і у дітей з нормальним розвитком. При своєчасній правильній організації виховання багато відхилень розвитку у дітей з інтелектуальною недостатністю можуть бути скоригованими і попереджені. Практика спеціального навчання не раз переконливо демонструвала, що вчасно розпочата і грамотно побудоване навчання дозволяє попередити появу подальших відхилень в розвитку вторинної і третинної природи, скорегувати вже наявні порушення і значно знизити ступінь соціальної недостатності, досягти максимально можливого для кожної дитини рівня загального розвитку, освіти, соціальної інтеграції. Задоволення особливих освітніх потреб дитини це одне з базових умов покращення її психічного здоров'я і розвитку.

1.2 Напрямки діяльності соціального педагога в спеціальній загальноосвітній школі

Діяльність соціального педагога спеціальної корекційної школи VIII виду повинна охоплювати наступні напрямки: діагностично-прогностичний; корекційно-освітній і соціокультурний; функціонально-організаційний, профілактичний і правовий [5; 28].

Так, у розділі діагностично-прогностичної роботи соціальний педагог спільно з практичним психологом вивчають вікові і особистісні особливості дітей, виявляє фактори, що заважають індивідуальному і соціальному розвитку дитини, виробляють корекційні комплексні плани розвитку особистості з урахуванням індивідуальних особливостей. Діагностика відхилень у розвитку ґрунтується на знанні загальних і специфічних закономірностей психічного розвитку нормально розвивається дитини і дітей з різними відхиленнями у розвитку [2; 6-7].

Діагностика носить комплексний характер. При її проведенні враховуються дані клінічної медицини (педіатрії, дитячої психоневрології),

а також медичної генетики, які обов'язково зіставляються з показниками нейрофізіологічних, біохімічних та інших методів інструментального обстеження та даними, отриманими при психологічному і логопедичному обстеженні. Соціальному педагогу разом з вчителями і практичним психологом необхідно систематично аналізувати ті чи інші життєві колізії, в центрі яких може виявитися вихованець, щоб допомогти йому знайти правильні шляхи виходу з можливих несприятливих ситуацій. На основі аналізу специфіки аномального розвитку, патогенетичних механізмів порушення, обліку локалізації та поширеності ураження центральної нервової системи педагог і психолог можуть орієнтуватися в структурі дефекту.

Суть корекційно-освітнього і соціокультурного спрямування полягає в забезпеченні допомоги в тих ситуаціях, коли соціальні, національні, культурні та інші бар'єри ускладнюють процес навчання [4, 152]. Тут доречна консультативна робота з педагогічним колективом, особливо з молодими, початківцями роботи вчителями та вихователями. Соціальний педагог може надати істотну допомогу в індивідуальній педагогічній корекції, тому що він в складі ПМПК повинен виявити фактори, що перешкоджають розвитку дитини, скласти карту соціального обстеження, а далі вона стає основою для розробки індивідуальної програми соціально-педагогічного супроводу дитини впродовж усіх років перебування в закладі.

Особливий розділ діяльності - вплив на зміст активних форм дозвілля та трудової зайнятості поза навчальним процесом.

В процесі реалізації функціонально-організаційного напрямку соціальний педагог виконує посередницькі функції, будучи сполучною ланкою між учнями, з одного боку, і адміністрацією, педагогами, соціальними службами поза школою - з іншого [4, 167]. У частині організаційних питань він надає допомогу адміністрації школи та сім'ям в профорієнтації, працевлаштуванні підлітків. Перш ніж прийняти рішення

про профіль трудового навчання, школою повинен бути проведений глибокий соціальний аналіз, вивчена перспектива наявності робочих місць, видів праці і спеціальностей колишніх випускників, стаж роботи і причина зміни місць роботи і т.д. Такий соціологічний аналіз може бути проведений під керівництвом соціального педагога. У діяльності соціального педагога слід виділити профілактичний напрямок. Поєднуючи навички міжособистісного спілкування і знання безлічі соціальних факторів, що впливають на учнів і школу, соціальний педагог повинен уміти запобігати і залагоджувати можливі конфліктні ситуації, що виникають в колективі, попереджувати соціальну ізоляцію дітей-сиріт, планомірно здійснювати профілактику правопорушень з різними віковими групами учнів.

Правовий розділ є важливою ділянкою діяльності соціального педагога, тому що тут з'єднуються завдання правової просвіти учнів і педагогів інтернату, а також представництва інтересів вихованців від імені школи в органах міліції і суду. В обов'язки соціального педагога входить робота зі збору інформації та накопичення документів юридичного статусу дитини: розшук батьків, родичів, оформлення опікунства, своєчасна підготовка документів для отримання житла випускниками, його підбір та т. інш. Ефективна діяльність соціального педагога неефективна без тісної співпраці з педагогічним колективом школи, психологічною службою, органами соціальної допомоги і захисту. Від чіткої взаємодії соціального педагога зі шкільним психологом, лікарем, вчителями, вихователями, адміністрацією, а також позашкільними установами (відділом соціального захисту району, відділом опіки та піклування, біржею праці, правоохоронними органами, благодійними установами і т.д.) буде залежати успішність рішення багатьох життєво важливих проблем для розумово відсталих дітей. Служба соціально-педагогічної допомоги в установах з вадами інтелекту повинна будуватися на основі наступних принципів: об'єктивність в

роботі, комунікативність, незалежність у прийнятті принципових рішень, індивідуальний підхід - принципів, пронизаних ідеєю гуманізму, цінності людської особистості.

Основними напрямками діяльності соціального педагога корекційної школи є:

- психодіагностична робота;
- корекційно-розвиваюча робота;
- консультативна робота;
- просвітницька;
- профілактична.

Рис. 1. Основні види діяльності соціального педагога спеціальної загальноосвітньої школи

Діагностична робота проводиться з метою складання соціально-психологічного портрету вихованців; визначення шляхів і форм надання допомоги дитині, що зазнає труднощів у навчанні, спілкуванні, психічному самопочутті; обрання засобів і форм соціально- психологічного супроводу

вихованців відповідно до властивих їм особливостей навчання і спілкування.

Враховуючи специфіку навчально-виховної діяльності спеціальної школи, основним напрямком роботи психолога є корекційно-розвивальна робота.

Корекційно-розвивальна робота з вихованцями школи орієнтована на пізнавальну, емоційно-особисту і соціальну сферу життя і самосвідомість дітей.

Соціальним педагогом проводяться корекційно-розвивальні заняття з напрямків:

- корекція пізнавальної діяльності учнів;
- корекційно-відновлювальна робота з дітьми, що мають ознаки шкільної дезадаптації;
- корекційно-відновлювальна робота з «важкими» дітьми;
- корекційно-відновлювальна робота, спрямована на зняття психічного напруження та бар'єрів у спілкуванні;
- створення емоційного комфорту в класних колективах.

На протязі навчального року в школі працюють «групи розвитку», до складу яких входять відібрані на основі діагностування діти молодших класів. На заняттях «групи розвитку» проводиться робота по тренуванню дрібної моторики пальців, психічних процесів, пізнавальних здібностей молодших школярів.

Консультування в школі грає дуже важливу роль: кожен учень, будь-хто з батьків або педагог має право звернутися до соціального педагога з проблемою, або просити про допомогу. Консультування і просвіта вихованців, педагогів і батьків проводиться в школі з метою створення умов для активного засвоєння і використання ними соціально-психологічних знань в процесі навчання, спілкування і особистісного розвитку дітей. Соціальний педагог разом з психологом проводить як індивідуальні, так і групові консультації з усіма учасниками освітнього

процесу, як по особистому бажанню самого консультованого, так і за запитом.

Наступний вид роботи – *профілактичний*. Дізнавшись необхідні відомості про алкоголізм, наркоманію, куріння, СНІД багато дітей не тільки замислюються про ці явища і їх наслідки, але і намагаються досліджувати власні тенденції такого роду залежності і можливості для усунення їх першопричини. Профілактична робота направлена на розвиток особистості дитини, підвищення адаптивних можливостей особистості, профілактику відхилень у поведінці дітей школи, роботу з дітьми «групи ризику», роботу по подоланню шкідливих звичок, з проблеми «ВІЛ, СНІД. Інфекцій, що передаються статевим шляхом».

РОЗДІЛ 2

Соціально-педагогічний супровід дітей у спеціальній загальноосвітній школі

2.1 Специфіка роботи соціального педагога в умовах спеціального загальноосвітнього закладу

Складається з компетентного супроводу розвитку дитини на всіх вікових етапах. Це стосується посередницької функції соціального педагога в створенні відповідних умов щодо залучення соціальних інститутів для створення умов розвитку соціальних навичок, здібностей, вмінь пристосування до вимог суспільства. Потреби осіб з розумовою відсталістю пов'язані з проблемами розвитку, а це означає, що головним завданням соціального педагога - організація комплексного обслуговування кожної людини з розумовою відсталістю в установі таким чином, щоб створити всі умови можливості діяти самостійно. Соціально-педагогічна діяльність з соціального обслуговування людини з розумовою відсталістю складається з наступних напрямків:

- 1) координація з медичними закладами, що ведуть облік випадків народження дітей генетичними порушеннями, ;
- 2) контроль за наданням батькам адекватної інформації про перспективи розвитку дитини з розумовою відсталістю, допомоги з метою запобігання випадкам відмови від дитини;
- 3) організація психологічної підтримки матері у відділеннях для новонароджених;
- 4) організація взаємодії сім'ї зі службою ранньої допомоги, реабілітаційним центром чи іншою установою, що проводять ранню діагностику і надають ранню комплексну допомогу, включаючи налаштування сімейно-сусідського мікроклімату;
- 5) участь у складанні індивідуальної програми абілітації дитини із залученням всіх необхідних соціальних інститутів допомоги;

- 6) організація медико-соціально-педагогічного патронажу сімей, що мають дітей з порушеннями інтелектуального розвитку
- 7) підготовка середовища для відвідування дитиною дошкільного закладу (спеціалізованого або масового) в залежності від рівня розвитку дитини та її можливостей;
- 8) організація підготовки до навчання і корегування навчання в школі; допомога в налагодженні взаємовідносин з однолітками, вчителями, в сімейно-сусідському оточенні ;
- 9) допомогу в профорієнтації та професійному навчанню;
- 10) допомога в працевлаштуванні;
- 11) допомога в організації незалежного життя в суспільстві: допомога в отриманні житла, веденні домашнього господарства, організації дозвілля, додаткової освіти, самостійного сімейного життя. Якість життя людей з інтелектуальною недостатністю вимірюється загальноприйнятими європейськими факторами.

Це такі фактори:

- 1) здоров'я (знання правил здорового способу життя та їх реалізація);
- 2) матеріальний добробут;
- 3) робота, творчість (практична готовність до побутового та виробничої праці, наявність хобі);
- 4) відносини з близькими людьми: частота і характер спілкування, добровільність і самостійність, контакти;
- 5) безпека життєдіяльності;
- 6) безпосереднє включення в співтовариство (усвідомлення власної соціальної ролі і готовність її виконувати у взаємодії з різними групами людей);
- 7) вміння контролювати свої емоції і адекватно виражати їх вербальними і невербальними способами.

Ці фактори «якості життя» розглядають на рівні суспільства, на рівні особистості, малої соціальної спільноти і в комплексі.

Етапи профілактичної діяльності

Етапами профілактичної діяльності можуть стати наступні складові:
1етап: Діагностичний, що включає в себе діагностику особистісних особливостей, які можуть вплинути на формування тих чи інших форм порушення поведінки, а також отримання інформації про стан дитини в сім'ї, про характер сімейних взаємин, про склад сім'ї, про його захоплення і здібностях, про його друзів і інших можливих референтних групах.

2етап: Інформаційно-просвітницький етап, який представляє собою розширення компетенції таких дітей в таких важливих областях, як психосексуальний розвиток, культура міжособистісних відносин, технологія спілкування, способи подолання стресових ситуацій. Тренінги особистісного зростання з елементами корекції окремих особистісних особливостей і форм поведінки, що включають формування і розвиток навичок роботи над собою. І як нам здається, для того щоб профілактика була більш успішною, вона повинна торкнутися всіх сфер життя розумово відсталого дитини: сім'ї, освітнього середовища, суспільного життя в цілому. Можна виділити і такі напрямки профілактики порушень в поведінці розумово відсталих дітей.

3етап: Психологічний напрям. Даний напрямок об'єднує заходи спрямовані на попередження виникнення, зниження несприятливої динаміки вже виникли форм асоціальної поведінки, зменшення патологічних проявів, а також на ранню діагностику. Цей напрямок включає заходи, спрямовані на вплив на емоційно-вольову, когнітивну, поведінкову сфери особистості. Основними видами профілактики порушень в поведінці розумово відсталих дітей є: просвіта, консультування, психологічна діагностика, психокорекція. Профілактична робота може проводитися як з окремими дітьми або групами дітей, класами, віковими паралелями, так і з вихователями, вчителями, батьками, іншими дорослими, які впливають на світовідчуття і розвиток дитини.

4 Етап: Соціально-педагогічне спрямування. Даний напрямок включає в себе роботу педагога з урахуванням його функціональних обов'язків та поліпшення мікроклімату в колективі, підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків, педагогів і всіх працівників, підвищення рівня комунікативної культури дітей, попередження соціально-педагогічних проблем у дітей. Основними видами соціально-педагогічного спрямування профілактики порушень в поведінці розумово відсталих дітей є: просвіта, як батьків, так і дітей, консультування з питань соціально-педагогічного характеру. Заняття можуть проводитися з усім класом у формі класної години, з групою учнів або за бажанням - індивідуально з учнем у формі бесіди про конкретний випадок, про можливі варіанти поведінки, про підтримку, про надання допомоги. Слід зазначити, що важливим аспектом в роботі педагога з дітьми з порушеннями поведінки є організація дозвілля дітей, їх широке залучення до занять спортом, художня творчість, гурткову роботу. Це все буде сприяти розвитку творчої ініціативи дитини, активної корисної проведення дозвілля, формуванню соціально прийнятної поведінки, а також буде задовольняти потребу дитини в спілкуванні. Це все буде значно обмежувати ризик мотивації на асоціальну поведінку [36]. Коли виникають проблеми побудови товариських стосунків учнів з однокласниками чи з іншими учнями школи, соціальний педагог використовує таку форму роботи, як тренінг. Проведення тренінгів – важлива і потрібна форма роботи в школі. Тренінги можуть бути як тематичними, направленими на вирішення виниклих труднощів в класі, так і регулярними, такими, що ставлять за мету розвиток певних соціально-психологічних навичок: ефективного спілкування, підвищення рівня толерантності, зміцнення лідерських якостей і так далі. Для дітей молодшого шкільного віку тренінги або групова робота абсолютно необхідні, оскільки вони, як правило, допомагають вирішувати надважливі завдання: встановлення взаємин з навколишнім світом і розуміння витоків власної агресії, тривоги,

страхів. Багато питань та проблем є актуальними і для членів педагогічного колективу школи: вивчення учнівського складу спеціальної школи, особливості розвитку розумово відсталих дітей, побудова стосунків з учнями та колегами по роботі, педагогічне вигорання, адаптація новоприбулих та молодих педагогів до умов праці. Ці проблеми разом з соціальним педагогом і психологом педагогічний колектив розглядає та вирішує під час засідань психолого-педагогічного семінару, засідань методичних об'єднань педагогів школи, педрад, «круглих столів», батьківських зборів.

Рис. 2. Форми роботи соціального педагога в спеціальній загальноосвітній школі

2.2 Програма профілактики відхилень поведінки

« Пізнай себе і інших »

Діти, які потребують соціальної реабілітації - «особливі діти». Неблагополучні сімейно-побутові відносини, відсутність контролю за поведінкою приводять до проблем сімейного виховання. У результаті того, що батьки не приділяють увагу дитині, не цікавляться її життям, виникають недоліки поведінки. Недолюблені діти тривожні або агресивні, їх мучать нічні кошмари або вони просто не вірять в те, що життя і спілкування з людьми може приносити радість. Більшість дітей можна характеризувати як вкрай неврівноважених, підвищено збудливих, емоційно нестриманих, нерідко жорстоких. Вони усі мали негативний життєвий досвід. У таких дітей порушена система мотивації поведінки. Їхні вчинки часто відбуваються без певних спонукань і умінь або на основі хворих інтересів. Умови життя формують у цих дітей такі потреби, задоволення яких штовхає їх до порушення суспільних правил і норм. Діти з розумовою недостатністю, як правило, вже з раннього віку були позбавлені емпатійного спілкування, що характеризується проникненням в відчуття іншої людини, в її переживання, вони довго залишалися на самоті, часто терпіли побої і знущання. Всє це призвело до втрати почуття захисту і довіри до оточуючих людей.

Спостереження за розумово відсталими дітьми, що мали негативний досвід міжособистісних стосунків та родинного виховання в соціально-неблагополучній сім'ї показали, наскільки віддалені діти від поняття норми. Для них в поняття нормальних міжособистісних стосунків входить формальне виконання жорстких вимог або протистояння їм, лицемірство, брехня, спритність, образи, нецензурна лайка, рукоприкладство. Одним із засобів подолання прогалин у вихованні є формування моральних якостей. Актуальна потреба поліпшення міжособистісних відносин в дитячому колективі спонукає до створення програми формування моральних якостей як засобу поліпшення міжособистісних взаємин в дитячому

колективі «Пізнаю себе та інших». Одна з особливостей шкільного віку - загострення інтересу до самого себе, прагнення самому собі відповісти на питання «Який я?», Тобто, розвиток самопізнання і самооцінки. На думку психологів, саме в цей період спостерігається криза рефлексії і супутній їй пошук відповідей на питання про самого себе, життєвому сенсі, перспективи власного розвитку. «Хто я такий?», «Для чого я живу?», «Як я живу?», «Що привношу в навколишній світ?» - питання, які хвилюють вихованців. На основі цих передумов була розроблена програма з формування моральних якостей у неповнолітніх як засобу поліпшення міжособистісних відносин в груповому колективі «Пізнаю себе та інших».

Мета програми - формування позитивних моральних якостей у неповносправних дітей. В ході реалізації програми вирішуються завдання: виховувати чуйність, співчуття, терпимість, культуру спілкування, готовність прийти на допомогу; формувати позитивну установку по відношенню до оточуючих однолітків, дорослим; згуртувати дитячий колектив, тренувати в умінні знаходити компроміси при вирішенні проблем в конфліктних ситуаціях. Програма «Пізнаю себе та інших» носить комплексний характер, зачіпає інтелектуальне, емоційне, особистісний розвиток дітей, включаючи 3 блоки: діагностичний, практичні заняття та аналіз виконаної роботи - зіставлення результатів і очікувань.

Реалізація програми «Пізнаю себе та інших» здійснюватиметься протягом 9-ти місяців. Позитивні результати участі в заняттях відзначаються вже в кінці реалізації 1 циклу.

Форми проведення та методи роботи: година читання, година обговорення - бесіда, обговорення проблеми, дискусія, радіопередача, театралізація, усний журнал, малювання, спостереження, тестування, анкетування; розвиваючі ігри, рольова гра.

Програма «Пізнаю себе та інших» складається з 3-х тематичних циклів, реалізується цілий рік, відповідно за початком формування груп і до розподілу дітей.

1 цикл «Уміння бути самим собою» включає первинну діагностику. У роботі використовуються авторські методики первинної діагностики: «самооцінка моральних якостей» (первинна - виявлення сформованості моральних якостей), «Анкета (первинна)», «Соціометрія (первинна)». В анкету для виявлення відносин до проблем моральності «Самооцінка моральних якостей» входять такі моральні якості, як доброта, терпіння, стриманість, щедрість, вірність, повага, скромність, щирість, чуйність, справедливість. Соціометричні дослідження дають можливість з'ясувати переваги дітей у взаєминах в колективі, визначити, дітей, які користуються повагою, однолітків і тих, кого дитяче середовище відкидає. Перший цикл спрямований на формування позитивної самооцінки. Виробляються позитивні моральні навички, розвивається особистість, прагнення до аналізу своїх і чужих вчинків, доброзичливе ставлення один до одного.

2 Цикл «Азбука» включає заняття з теми: «Колектив починається з мене», «Будемо берегти один одного», «Правило на кожен день». Цей цикл націлений на формування основних норм моральності, що полегшить дітям встановлення контакту з оточуючими, здатності до самоаналізу. Він дає практичні поради про форми поведінки, про моральної основі відносин, цілі повсякденних контактів з людьми, різних форм спілкування. Заняття циклу приведуть до необхідності слідувати обов'язковим для всіх людей правилам, що попереджують непорозуміння між людьми і робить спілкування більш приємним, що покращує міжособистісні відносини в груповому колективі.

3 цикл «Бути людиною». Цей цикл включає заняття: «Жити разом з іншими», «Поспішайте робити добро», «Мій перший друг, мій друг безцінний», «Перше враження небезпечно». Цей цикл націлений на формування уявлень про індивідуальні особливості особистості,

самовиховання, самовдосконалення. Він знайомить дітей з видами спілкування, з проблемами у взаєминах. На реалізацію поставленої мети даються години спілкування, використовуються дискусії.

Результати реалізації програми:

1. Включаємо дітей в різні елементи діяльності, що сприяють згуртуванню і дружбу між хлопчиками і дівчатками.

2. Виробляємо моральні вимоги до поведінки хлопчиків і дівчаток в по відношенню один до одного.

3. Виховуємо доброзичливе ставлення, вміння виявляти чуйність, увагу, вміння співпереживати один одному.

4. Коректуємо міжособистісні відношення.

5. Пропонуємо варіанти вирішення проблеми сором'язливості, конфліктності.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підстави зробити такі

висновки:

1. Соціально-педагогічна підтримка молодших школярів із розумовою відсталістю в спеціальній загальноосвітній школі забезпечує їх розвиток за рахунок індивідуальних компенсаторних можливостей; систематичного педагогічного впливу під час формування необхідних соціальних умінь і навичок; гармонізації відносин з оточуючими і, в першу чергу, з однолітками, однокласниками.
2. У ході дослідження було з'ясовано, що розумово відсталі діти мають особливості, а саме: обмеження в отриманні інформації про навколишній світ, труднощі соціальної адаптації та комунікації. Здійснюючи соціально-педагогічний супровід молодших школярів в умовах спеціального загальноосвітнього закладу треба спиратись на ідеї інклюзивного підходу в їх навчанні і вихованні, що відображають цінності демократичного суспільства, сприяють подоланню проявів дискримінації шляхом активного включення всіх учасників освітнього процесу в систему партнерських відносин.
3. Під час дослідження було визначено специфіку соціально-педагогічного супроводу молодших школярів із відхиленнями поведінки. Взагалі, соціально-педагогічний супровід – це планований і організований педагогічний процес, який реалізується з групами дітей, що мають відхилення у розвитку і поведінці. Завдяки роботі соціального педагога відбувається реконструкція і виправлення недоліків поведінки, індивідуальних якостей особистості. Основним завданням соціально-педагогічної діяльності є навчання, реабілітація та соціальна адаптація учнів з розумовою відсталістю для того, щоб у них було бажання стати активними і повноправними членами суспільства.

4. У дослідженні були висвітлені різні прийоми, засоби та методи, що застосовуються для здійснення і реалізації завдань соціально – педагогічної діяльності. Такі як : переконання, вправа, стимулювання діяльності та поведінки, приклад, переконання, переучування, примус, заохочення та ін. Також ми з'ясували, що соціально-педагогічна робота в спеціальній загальноосвітній школі побудована за такими напрямками: психодіагностична робота; – корекційно-розвивальна робота; – консультативна робота; – просвітницька; – профілактична.

5. Спостерігаючи за розумово відсталими дітьми спеціальної загальноосвітньої школи було з'ясовано, що більшість з них мали негативний досвід родинного виховання в соціально-неблагополучній сім'ї. Відхилення у поведінці показали, наскільки віддалені діти від поняття норми. Для них в поняття нормальних стосунків входить формальне виконання жорстких вимог або протистояння їм, лицемірство, брехня, образи, нецензурна лайка, рукоприкладство. Тому, для подолання прогалин у вихованні, нами запропонована програма профілактики відхилень у поведінці молодших школярів « Пізнай себе і інших». Мета її - сформувати у розумово відсталих дітей моральні якості, життєві перспективи, усвідомлення своїх можливостей, здібностей, інтересів. Програма «Пізнаю себе та інших» складається з 3-х тематичних циклів, реалізується цілий рік, відповідно за початком формування груп і до розподілу дітей.

Перший цикл «Уміння бути самим собою» включає первинну діагностику. Другий цикл «Азбука» включає заняття з теми: «Колектив починається з мене», «Будемо берегти один одного», «Правило на кожен день». Цей цикл націлений на формування основних норм моральності, що полегшить дітям встановлення контакту з оточуючими; дає практичні поради про форми поведінки, про моральні основи, повсякденні контакти з людьми. Третій цикл «Бути людиною». Цей цикл включає заняття: «Жити разом з іншими», «Поспішайте робити добро», «Мій перший друг,

мій друг безцінний», «Перше враження небезпечно». Він знайомить дітей з видами спілкування, з проблемами, які можуть виникнути під час спілкування. Впровадження профілактичної програми буде згуртовувати дитячий колектив і значно обмежувати ризик мотивації на асоціальну поведінку.

Узагальнюючи зазначаємо, що виховання і навчання розумово відсталих дітей в спеціальних школах гуманна, благородна справа. Без спеціального виховання і навчання ці діти могли б стати безпорадними, непристосованими до складних життєвих умов. Школа дає дітям необхідні знання і уміння, сприяє подоланню або компенсації порушених психічних функцій, стимулює подальший психічний розвиток, допомагає стати повноцінними членами сім'ї і суспільства. Щоб справитися з такими важкими завданнями, соціальний педагог спеціальної школи повинен зрозуміти внутрішній світ дитини, його прагнення і реальні можливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Бех І. Д. Психологічна суть гуманізму у вихованні особистості// Педагогіка і психологія. – 1994. – № 3. – 108 с.
- 2.Бочелюк В. Й., Турубарова А. В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навч. посіб.– К.: Центр учбової літератури, 2011.- С.11
- 3.Выготский Л. С. Собрание сочинений: В 6-ти т. Т. 5. Основы дефектологии/Под ред. Т. А. Власовой. – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
- 4.Клопота Є. А. Інтеграція молоді з обмеженими фізичними можливостями в суспільство: громадсько-правові, соціально-психологічні та інформаційнотехнологічні аспекти: методичний посібник /Є. А. Клопота, Навчально-методичні матеріали В.Й. Бочелюк, А.В. Турубарова В. Г. Бондаренко, О. А. Клопота, С. А. Бондаренко. – Запоріжжя: ЗНУ, 2008. – 114
- 5.Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості. – К., 1999. – 412 с.
- 6.Купреева О. И. Методика диагностики отношения к другому людей с инвалидностью//Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наук. праць. – К.: Університет «Україна», 2004. – С. 301–307.
- 7.Липа В. В., Липа В. О. Формування життєвих компетенцій дітей з особливими освітніми проблемами//Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць (Спецвипуск)/За загальною редакцією В. І.Сипченка. – Слов'янськ, 2006. – С. 139–145.
- 8.Любота В. В., Солопай С. В., Біланик Н. В., Пшенічна В. С. Інтегрований театр для молоді з розумовою відсталістю, Під ред. Стецькова О. В. – К. ІКЦ «Леста», 2002. – 48 с
- 9.Мамайчук И. И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. – СПб.: Речь, 2006. – 224 с.

10. Місяк С. А. Організація освіти осіб з фізичними вадами в Україні//Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доповідей. – К.: Університет «Україна», 2005. – С. 284–285.
11. Нижник Л., Сагірова О. Допомога дітям з особливими потребами. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – 120 с. 140.
12. Нийт Т. Общие тенденции в развитии теорий о взаимоотношениях человека и сферы//Человек. Среда. Общение. – Таллин, 1980.
13. Окамото Г. Основи фізичної реабілітації//Пер. з англ. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2002. – 294 с.
14. Поляк О. В. Проблеми соціальної реабілітації осіб з обмеженою дієздатністю – «духовна реабілітація»//Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб. наук. праць. – К.: Університет «Україна», 2004. – С. 466–473.
15. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей: методичний посібник/Укл.: А. Луговський, М. Сварник, О. Падалка. – Львів: Колесо, 2008. – 144 с.
16. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основи дефектології: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1994. – 143 с.
17. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Ч. 1 Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки): підручник. – К.: Вид-во НПУ ім. Драгоманова, 2007. – 238 с.
18. Синьов В. М., Матвєєва М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 359 с.
19. Турубарова А. В. Соціально-психологічні бар'єри соціалізації підлітків з фізичними вадами//Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України/За ред. Академіка С. Д. Максименка. – К.: Міленіум, 2006. – Вип. 29. – С. 282–290.
20. Фурман А. В. Психодіагностика інтелекту в системі диференційного навчання. – К., 1993

- 21.Холостова Е. И., Дементьева Н. Ф. Социальная реабилитация: Учебное пособие. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К 0», 2002. – 340
- 22.Церклевич В. С. Проблема працевлаштування людей з особливими потребами в сучасних умовах України//Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Тези доповідей. – К.: Університет «Україна», 2005. – С. 464–465.
- 23.Шевцов А. Г. Методичні основи орган дітей з вадами здоров'я: Монографія. – К.: НТІ «Інститут соціальної політики», 2004. – 240 с.
- 24.Шевцов А. Г. Методологічні принципи соціальної реабілітації осіб з обмеженими функціями здоров'я//Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія соціальнопедагогічна. Випуск VI. – Кам'янець-Подільський, 2006. – 352 с. – С. 337–342.
25. Шевцов А. Г. Освітні основи реабілітології: [монографія]/Андрій Гаррійович Шевцов. – К.: МП Леся, 2009. – 484 с.
- 26.Шевцов А. Г. Особистісно орієнтовані освітні технології як системоутворювальний чинник комплексної соціальної реабілітації осіб з інвалідністю//Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. зб.: Вип. 8. Т.І /За ред. В. І.Бондаря, В. В. Засенка. – К.: 2006. – 323

ДОДАТКИ

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Додаток 1

Я, Родоміш Микола Геннадійович
учасник(и) освітнього процесу Херсонського державного університету, УСВІДОМЛЮЮ, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залучати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягти власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

04.03.2020
(дата)

[Підпис]
(підпис)

Родоміш М.Г.
(ім'я, прізвище)